

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA KRİPTO PARA VE DİJİTAL VARLIKLAR¹

CRYPTOCURRENCIES AND DIGITAL ASSETS IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Dilşat DUMAN²- Varol KARAASLAN³

ÖZET

Son yıllarda dijitalleşen dünyanın sonuçlarından biri de kripto paralar ve dijital varlıklar olmuştur. Kripto para ve dijital varlıklar bazı hukuki soruları da beraberinde getirmiştir. Bu soruların kaynaklarından biri de milletlerarası özel hukuktur. Geleneksel biçimde kripto varlıkların eşya, alacak ya da para kategorilerine girememesi, hukuki nitelendirme ve mülkiyet sorunlarını doğurabilmektedir. Kripto varlıkların, bu kapsamda sui generis dijital malvarlığı değeri olarak kabul edilebilmesi söz konusu olabilir.

Uygulanacak hukuk bakımından, MÖHUK m. 24'te düzenlenen taraf iradesi esas alınmaktadır. Ayrıca anonim ya da takma adla yapılan işlemlerde karakteristik edim borçlusunun tespiti genelde mümkün olmadığından, hâkimin lex fori ilkesini uyguladığı görülebilmektedir. Yine benzer bir durum, kripto varlıkların fiziksel olarak bir yerle bağlantılı olmaması, lex rei sitae bağlama noktasının uygulanabilirliğini sorgulatabilmektedir.

Sonuç olarak uyuşmazlık konusu kripto ve dijital varlıklar olan uyuşmazlıklarda, günümüz milletlerarası özel hukuk kurallarının yeniden yorumlanması gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Milletlerarası özel hukuk kurallarının günümüz teknolojinin

1 Araştırma Makalesi
Makale gönderim tarihi:17.01.2026
Makale kabul tarihi:23.03.2026

2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı
E-posta: av.dilsatdumann@gmail.com
ORCID: 0009-0006-9452-5968

3 Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı
E-posta: varol.karaaslan@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9139-5786

meydana getirdiği dijital paradigmaya uyumlu, dengeli, uluslararası düzeyde koordineli şekilde güncellenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmamızda kripto paranın ve dijital varlıkların tanımı ve özellikleri ile milletlerarası özel hukukta kripto para ve dijital varlıklarla ilgili tartışmalar ana başlıkları altında, kripto para ve dijital varlıkların hukuki statüsünü, uygulanacak hukuk ve yetki meseleleri doktrinsel analiz ve karşılaştırmalı hukuktan faydalanılarak, akademik bir bakış açısıyla, analitik bir yaklaşım çerçevesinde incelemek amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kripto para, dijital varlıklar, milletlerarası özel hukuk, uluslararası ticaret, uluslararası uyumsuzluklar

ABSTRACT

One of the consequences of the digitalization of the world in recent years has been the emergence of cryptocurrencies and digital assets. Cryptocurrencies and digital assets have also given rise to certain legal questions. One of the sources of these questions lies in Private International Law. In traditional legal terms, the inability of crypto-assets to fall within the categories of property, claim, or money may give rise to issues of legal characterization and ownership. In this context, crypto-assets may be regarded as sui generis digital assets.

In terms of the applicable law, the principle of party autonomy as regulated under Article 24 of the Turkish Private International Law (MÖHUK) is taken as the basis. Moreover, in transactions conducted anonymously or under a pseudonym, it is often not possible to identify the party owing the characteristic performance; therefore, courts tend to apply the lex fori principle. Similarly, since crypto-assets are not physically connected to any specific location, the applicability of the lex rei sitae connecting factor may be called into question.

As a result, disputes concerning crypto and digital assets have revealed the necessity of reinterpreting contemporary rules of Private International Law. It is of great importance that the rules of Private International Law be updated in a manner that is compatible with the digital paradigm created by modern technology, balanced, and coordinated at the international level. In this study, under the main headings of 'The Definition and Characteristics of Cryptocurrencies and Digital Assets' and 'Discussions on Cryptocurrencies and Digital Assets in Private International Law,' the legal status of cryptocurrencies and digital assets, as well as issues concerning the applicable law and jurisdiction, are examined within an analytical framework, by employing a doctrinal analysis and a comparative law approach from an academic perspective.

Keywords: Cryptocurrencies, digital assets, private international law, international trade, international disputes

GİRİŞ

Son yıllarda gelişen blok zincir teknolojisi yalnızca finansal sistemleri değil, hukukun temel kavramlarını da etkilemiştir. Bu teknolojinin bir ürünü olan kripto paralar ve diğer dijital varlık türlerini, hukuki sistemlerin klasik çerçeveleriyle tanımlanması güç olabilmektedir. Özellikle uluslararası etkileşimdeki dijital varlık transferleri birden fazla ülkeyi ilgilendiren uyuşmazlıkların doğmasına neden olabilmektedir. Bu gelişmeler, milletlerarası özel hukuk disiplini açısından hem uygulanacak hukuk hem de yetkili mahkeme bakımından ciddi tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Çalışmanın temel amacı, kripto paralar ve dijital varlıkların milletlerarası özel hukuk bakımından doğurduğu hukuki sorunları sistematik biçimde incelemektir. Bu çerçevede, öncelikle kripto varlıkların hukukî statüsünün ve nitelendirilmesinin mevcut Türk hukuku ve karşılaştırmalı hukuk sistemlerinde nasıl değerlendirildiği ele alınmaya çalışılacak daha sonra bu varlıklarla ilgili işlemlerde uygulanacak hukukun belirlenmesine ilişkin sorunlar incelenecektir. Sözleşmeden doğan borç ilişkileri ve haksız fiillere hangi ülke hukukunun uygulanacağı hususu, dijital varlıkların sınır aşan niteliği sebebiyle gittikçe karmaşık hâle gelebilmektedir. Bu nedenle, *lex causae*'nın tespiti bakımından da çeşitli değerlendirmeler yapılacaktır.

Ayrıca çalışmada, dijital varlıkların özellikle mülkiyetin yeri (*lex rei sitae*) ile ilgili sorunları ve bu bağlamda kripto varlıkların “nerede bulunduğu” sorusunun nasıl ele alınması gerektiği değerlendirilmeye çalışılacaktır. Dijital niteliklerinden dolayı fiziksel bir “bulunma yeri” olmayan bu varlıkların, mülkiyet hukukunda öngörülen klasik bağlama noktalarıyla ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği hususu irdelenecektir. Nihayetinde, söz konusu işlemlerden doğan uyuşmazlıklardaki yetkili mahkeme hususu, yani milletlerarası yetki meselesi çalışmanın son bölümünde ele alınacaktır. Bu kapsamda hem sözleşmeden doğan hem de haksız fiil niteliğindeki uyuşmazlıklarda yetki sorunları, Türk hukukundaki düzenlemeler ve karşılaştırmalı uygulamalar ışığında değerlendirilecektir.

Çalışmanın temel varsayımı; kripto para ve dijital varlıkların mevcut milletlerarası özel hukuk kurallarının öngördüğü geleneksel bağlama noktaları ile tam olarak uyuşamayabileceğidir. Bu bağlamda yeni yorum yöntemlerine ve güncel düzenlemelere gereksinim duyulabilmektedir. Kripto varlıklarla ilgili işlemlerde tarafların çoğu zaman anonim veya psödonim kalabilmesi, işlemlerin sınır aşan nitelikte gerçekleşmesi ve merkezi bir otorite bulunmaması gibi özellikler, klasik hukuk kuramlarını zorlayan yapısal meseleler olabilmektedir. Bu nedenle, çalışmamızda yalnızca teori değil, somut mahkeme kararlarıyla beraber konu bütüncül şekilde incelenmeye çalışılacaktır.

1. KRİPTO PARANIN VE DİJİTAL VARLIKLARIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Kripto Paranın Tanımı ve Özellikleri

Kripto para, kripto varlıklar kategorisi içinde yer almaktadır. Günümüzde henüz yeni bir kavram olan kripto varlıkların tanımı hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Kripto varlıklar, Avrupa Birliği'nin Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA) Tüzüğü'nün 3. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendinde, dağıtık defter teknolojisi veya benzeri bir teknoloji kullanılarak elektronik ortamda transfer edilebilen ve saklanabilen bir değer ya da hakka ilişkin dijital bir temsil olarak tanımlanmaktadır.⁴

Kripto varlıklar, kriptografi⁵ ve dağıtık defter teknolojisi⁶ kullanılarak oluşturulan dijital tokenlerden biridir. Tokenler esasen, bir varlıktan pay, izin veya hakka sahip olmayı temsil eden yasal araçlar olarak tanımlanabilir. Günümüzde yaygın olan geleneksel tokenlere örnek olarak, lunapark jetonları, bingo kartları, hamiline yazılı tahvil ve çekler verilebilirken dijital tokenlere örnek olarak ise QR kodları örnek gösterilebilir.⁷

Kripto varlıkların özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Ulusal otoritelere bağlı değildirler.
- Dijital ve sınır ötesi ekonomileri desteklemektedir.
- Geleneksel varlık sınıflarında tam olarak yer almamaktadır.
- Karar alma süreçleri, merkezi olmayan bir aktör ağına bağlıdır.
- Bu ağlardaki kararları yönetmek için birden fazla farklı model kullanılmaktadır.⁸

4 European Union, "Markets in Crypto-assets" *Official Journal of the European Union*, L 150/40, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32023R1114> (Erişim Tarihi:05.07.2025).

5 Kriptografi: "Kriptografi gizlilik, kimlik denetimi, bütünlük gibi bilgi güvenliği kavramlarını sağlamak için çalışan matematiksel yöntemler bütünüdür. Bu yöntemler, bir bilginin iletimi esnasında karşılaşılabilecek saldırılardan bilgiyi, bilgi göndericisini ve alıcısını koruma amacı taşır." Hatice Koyuncu, "Kriptoloji Tarihi", *Aselsan*, S. 81, 2023, s.4.

6 "Dağıtık defter teknolojisi birden çok düğüm ve birden çok katılımcı tarafından yönetilen merkezi olmayan bir veri tabanıdır.", Emre Şafak-Çağlar Arslan-Mesut Gözütok-Tacettin Köprülü, "Dağıtık Defter Teknolojileri ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme", *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Özel Sayı 29, 2021, s. 37.

7 Tina van der Linden- Tina Shirazi, "Markets in crypto-assets regulation: Does it provide legal certainty and increase adoption of crypto-assets?" *Financial Innovation*, V.9, I.22, 2023, p.4.

8 Douglas J. Elliott-Larissa De Lima "Crypto-Assets: Their Future And Regulation" 2018, p.3, https://www.atlantafed.org/-/media/documents/news/conferences/2018/1018-financial-stability-implications-of-new-technology/papers/elliott_crypto-assets.pdf. (Erişim Tarihi: 12.07.2025).

Kripto varlık sistemlerinde kararlar tek bir kişi ya da kurum tarafından değil, katılımcıların birlikte aldığı kararlarla belirlenmektedir. Her ağ, karar alma süreçlerini yönetebilmek için farklı yöntemler geliştirmiştir.

Avrupa Merkez Bankası'nın 2012 tarihli "Virtual Currency Schemes" raporunda doğrudan kripto para ifadesi geçmemektedir. Fakat kripto paralar, sanal para birimi kategorisine alınmıştır. İlgili raporda; sanal para birimi, geliştiriciler tarafından ihraç edilen ve genelde geliştiricilerin kontrolünde olan, düzenlemeye tâbi olmayan, dijital bir para niteliğinde olan, belirli bir sanal topluluk içinde kullanılan ve kabul edilen bir ödeme aracı olarak tanımlanmıştır.⁹

Kripto para bir nevi şifreli para anlamına da gelmektedir. Şifre ile oluşturulan bu paraların, dijital ortamlarda, şifrelerle alım satımı gerçekleşmektedir. İlk şifreli para, 2008 yılında ortaya çıkan Bitcoin'dir. Bitcoin, kimliği hâlâ belirlenemeyen Satoshi Nakamoto isminde bir grup veya kişi tarafından çıkarılmıştır. Piyasada yalnızca Nakamoto tarafından geliştirilen Bitcoinler bulunmamaktadır. Farklı biçimlerde kriptolanmış Bitcoinler de bulunmaktadır. Bu tip Bitcoinlere "altcoin" ismi verilmektedir. Bitcoin ve altcoinlerin fiyatlandırılması ise piyasadaki arz ve taleplere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu tip sanal paraların, ekonomik düzenle doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır bu sebeple ekonomik olaylardan direkt etkilenmezler. Ancak piyasadaki, haber, fiyat tahminleri gibi spekülâtif işlemlerden etkilenmektedirler.¹⁰

Kripto para piyasası yıllar geçtikçe daha çok gelişmiştir, bunun sonucunda kullanıcılar artmış, piyasada yeni kripto paralar ortaya çıkmıştır. 2025 Nisan ayı itibariyle dünyada en fazla işlem gören kripto paralar incelendiğinde aşağıdaki tabloya ulaşılabilecektir.¹¹

Sıra	Kripto Para	Piyasa Değeri (USD)
1	Bitcoin (BTC)	1,17 Trilyon
2	Ethereum (ETH)	217,81 Milyar
3	Tether (USDT)	147,13 Milyar
4	XRP (XRP)	126,98 Milyar
5	Binance Coin (BNB)	84,55 Milyar
6	Solana (SOL)	76,36 Milyar
7	USD Coin (USDC)	62,21 Milyar

9 European Central Bank, "Virtual Currency Schemes", October 2012, p.5, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf?utm> (Erişim Tarihi: 14.07.2025).

10 Hilal Sarı Özgün, "Kripto Para Kavramına Farklı Bakışlar ve İncelemeler", *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 6, S.1, 2024, s.4.

11 <https://tr.tradingview.com/markets/cryptocurrencies/prices-most-traded/> (Erişim Tarihi: 01.08.2025).

Sıra	Kripto Para	Piyasa Değeri (USD)
8	Dogecoin (DOGE)	26,85 Milyar
9	Cardano (ADA)	24,72 Milyar
10	TRON (TRX)	23,82 Milyar

Kripto paranın bazı özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Kripto paralar, merkez bankası veya bir kamu otoritesi tarafından çıkarılmamaktadır, genellikle bireysel veya toplu geliştiriciler, özel şirketlerce çıkarılmaktadır.

- Kripto paralar fiziksel olarak bulunmamaktadır.

- Kripto paralar, sadece içeriğini alıcı ve satıcıların görebildiği, blok zincir¹² veri tabanında saklanmaktadır.

- Kripto paralar, ne özel ne de kamu otoritesinin denetimine gerek duymamaktadır.¹³

Kripto para her ne kadar bir otorite denetimine ihtiyaç duymasa da bazı gelişmiş ülkelerde kripto paranın kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber kripto paranın kullanımına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu tip ülkelere ABD ve AB ülkeleri örnek gösterilebilir.

Yatırımcının korunması, finansal istikrarın sağlanması, yasa dışı faaliyetlerin önlenmesi, vergilendirme, uluslararası uyum ve standartlaşmanın sağlanması gibi nedenlerden dolayı kripto paralar için yasal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.¹⁴

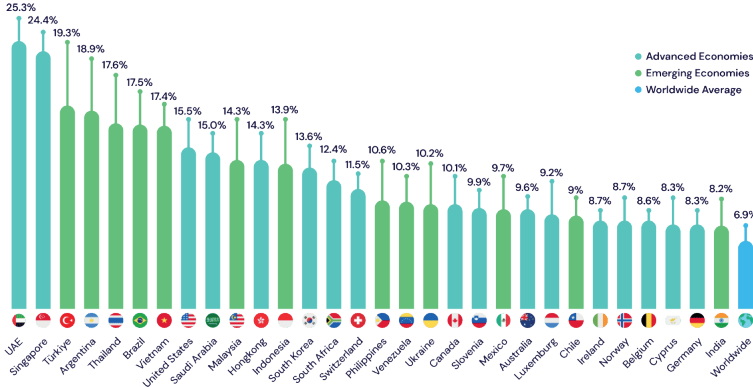
Türkiye kripto para sahipliği açısından ilk 30 ülke arasına girmiştir. Bu sebeple Türkiye’de de kripto para alanında çeşitli yasal düzenlemeler getirilmeye çalışılmıştır.¹⁵

12 Blockchain, “2008 yılında ortaya atılmış, 2009 yılında ise Bitcoin sanal para birimi ile birlikte tanınmaya başlamıştır. Bu teknoloji dağıtılmış bir kayıt defteri olarak tanımlanmaktadır.” Gökhan Ünal-Çelebi Uluyol, “Blok Zinciri Teknolojisi”, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, C.13, S. 2, 2020, s.168.

13 Özgün, “Kripto Para Kavramına Farklı Bakışlar ve İncelemeler”, s.3-4.

14 John C. Coffee Jr, “Enhancing Investor Protection and the Regulation of Securities Markets”, *Columbia Law and Economics Working Paper*, Paper No. 348, 2009, p.48, https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/1576/. (Erişim Tarihi: 05.08.2025).

15 Digital Currency Ownership Data, https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data?utm_. (Erişim Tarihi: 07.08.2025).

https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data?utm_

1.2. Dijital Varlıkların Tanımı ve Özellikleri

Dijital varlık, Dijital Varlıklar ve Özel Hukuk Üzerine UNIDROIT prensiplerinin tanımlar bölümünde, kontrol altına alınabilen bir elektronik kayıt şeklinde tanımlanmıştır. Elektronik kayıt ise ilgili düzenlemelerde, elektronik ortamda saklanan ve tekrar erişilebilen bilgi olarak yer almaktadır.¹⁶

Dijital varlık kapsamında, bir kullanıcıya ait bilgisayar veya diğer dijital cihazlarda saklanan elektronik bilgiler, internet ortamına yüklenen içerikler ile dijital mülkiyet hakları gibi her türlü elektronik ortamda saklanılabilen bilgiyi kapsamaktadır.¹⁷

Dijital varlıklar elektronik olarak saklanılabilen her türlü bilgiyi kapsamaktadır. Bu bilgiler ister internet üzerinde, ister sosyal medya uygulamalarında, isterse e- posta olarak saklansın, bu tür bilgiler dijital varlık kapsamına girmektedir. Eğer mal veya borç doğrudan elektronik bir kayıtsa bu durumda dijital varlık sayılacaktır. Örneğin uçuş milleri, otel puanları dijital varlıklardandır. Ticari sadakat programları kapsamına giren bu tür ödülleri sözleşmeye bağlı belli kısıtlamalara tâbi olabilmektedir. Ayrıca ölen kişinin mirasçılara da geçemez.

Çevrimiçi dijital varlıklar, genel olarak hizmet sözleşmesi kapsamına girmektedir. Bu sözleşmeler, kişinin ölümüyle ya da ehliyetinin kaybedilmesi durumunda dahi geçerliliğini sürdürmektedir.¹⁸

16 UNIDROIT Principles on Digital Assets and Private Law 2/2, 2023, <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2024/01/Principles-on-Digital-Assets-and-Private-Law-linked-1.pdf>. (Erişim Tarihi: 09.08.2025).

17 Michael D. Walker, "The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning And Administration In The Information Ages", *Real Property, Trust and Estate Law Journal*, V.52, 2017, p.53.

18 Walker, "The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning And Administration In The Information Ages", p.54.

Bir önceki başlıkta değinmiş olduğumuz kripto paralar, kripto varlıklar kapsamına girmektedir. Kripto varlıklar ise dijital varlıkların alt kategorisinden biridir. Her kripto varlık bir dijital varlıktır, ancak her dijital varlık bir kripto varlık değildir. Örneğin bir sosyal medya hesabı dijital varlıktır ancak kripto varlık değildir. Fakat Bitcoin ise hem dijital varlık hem de kripto varlıktır.

Dijital varlıkların özellikleri kısaca şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Elektronik formda olma¹⁹
- Kontrol edilebilirlik²⁰
- Çoğaltılabilirlik²¹
- Devredilebilirlik²²
- Ekonomik veya manevi değer taşıyabilme²³
- Bağlantılı hak veya varlık temsili²⁴
- Hukuki düzenlemeye tâbi olabilme²⁵

2023 yılı verileri, küresel dijital varlık yönetim pazarı büyüklüğünü 4.22 milyar ABD doları olarak göstermektedir. Bu pazarın 2024'ten 2030'a kadar yıllık bileşik büyüme oranının %16,2 olması beklenmektedir. Aşağıdaki tablo, dijital varlıkların değeri ve büyüklüğü hakkında önemli veriler sunmaktadır.²⁶

19 UNIDROIT, 2023; RUFADAA §2/10.

20 UNIDROIT, 2023, Principle 6; RUFADAA, 2015.

21 Walker, “*The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning And Administration In The Information Ages*”, p. 53–54.

22 MiCA Tüzüğü, 2023, (Art. 3, 4).

23 Walker, “*The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning And Administration In The Information Ages*”, p. 54–55.

24 UNIDROIT, 2023, Principle 4.

25 MiCA, 2023; SPKn (Türkiye), 2024 değişiklikleri; RUFADAA, 2015.

26 Digital Asset Management Market (2024 - 2030), <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-asset-management-market>, (Erişim Tarihi: 09.08.2025).

<https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-asset-management-market>.

Dijital varlıkların yıllar geçtikçe daha geniş alanlara yayılmasının başlıca sebepleri, uzaktan çalışmanın yaygınlaşması, pazarlama ve e- ticaretin dijitalleşmesi, kripto varlıkların ve NFT'lerin yükselişi, içerik üretiminin artışı ve dijitalleşmenin günlük hayatta yaygınlaşması olarak sayılabilir.²⁷

Bu gelişmelere paralel olarak dijital varlıkların sadece teknolojik ve ekonomik niteliği değil, ayrıca hukuki bir nitelik kazanması da zorunlu hale gelmiştir. Nitekim dijital varlıkların kullanımının yaygınlaşması, yerel ve uluslararası düzeydeki hukuk sistemlerini, dijital varlıkların tanımını yapmaya ve bu varlıklar için düzenlemeler geliştirmeye zorunlu kılmıştır.

2. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA KRIPTO PARALAR VE DİJİTAL VARLIKLARLA İLGİLİ TARTIŞMALAR

2.1. Kripto Varlıkların Hukukî Statüsü ve Nitelendirilmesi ile İlgili Tartışmalar

Türk hukukunda kripto para ve dijital varlıklar için özel bir yasal tanım veya kapsamlı bir mevzuat bulunmamaktadır.²⁸ İlk düzenleme, 16 Nisan 2021 tarihli Kripto Varlıkların Ödemelerde Kullanılamamasına Dair Yönetmelik ile gelmiştir. Kripto varlık ilk defa bu düzenlemede tanımlanmıştır. Bu tanıma göre kripto varlık;

27 Digital Asset Management Market (2024 - 2030), <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-asset-management-market> (Erişim Tarihi: 10.08.2025).

28 Gökçe Uzar Schüller, "Turkey: Current Regulations on Cryptocurrencies under Turkish Law" <https://www.gvw.com/en/news/blog/detail/turkey-current-regulations-on-cryptocurrencies-under-turkishlaw#:~:text=of%20the%20regulation%20states%20that,The%20Regulation%20prohibits%20the%20following>. (Erişim Tarihi: 10.08.2025).

- “Dağıtık defter teknolojisi ya da benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları” ifade etmektedir.²⁹

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, kripto paralar resmi bir para veya menkul kıymet olarak görülmemektedir. Türk hukukuna göre şimdilik, kripto varlıklar sui generis (kendine özgü) dijital malvarlığı değerleri olarak kabul edilmektedir.³⁰ Kripto paraların hukuki niteliği konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Eşya görüşüne göre; eşya bireysel hakimiyet sağlanabilen, ekonomik değer taşıyan ve kişilik değerleri kapsamına girmeyen cismani varlıklar olduğundan kripto para ve dijital varlıklar üzerinde eşya hukuku anlamında hakimiyet kurmak mümkün değildir. Dolayısıyla kripto para gibi dijital varlıkların üzerinde bu görüşe göre aynı haklar tesis etmek mümkün olmayacaktır.³¹ Fakat doktrinde bazı görüşlere göre ise kripto paralar ekonomik değeri olan, devredilebilen ve birey tarafından tek başına kontrol edilebilen dijital varlıklardır.³² Bu görüşte olanlar kripto paraların ekonomik değeri ve kullanıcı tarafından fiili hakimiyet altına alınabilmesi nedeniyle, eşya kavramını geniş yorumlayarak bunları taşınır mal kategorisine alma eğilimindedirler.³³ Türk Medeni Kanunu m. 762 kapsamında taşınır eşya olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri süren görüşlere göre dijital varlıklar; ekonomik değere sahip olmaları, özel anahtar aracılığıyla fiilen kontrol edilebilmeleri, tasarruf edilebilmeleri, diğerlerinden ayrılabilir ve belirli bir biçimde işlem görebilmeleri gibi özellikleri taşımaktadır. Bunun sonucunda cismani nitelikte olmamakla beraber elektrik gibi doğal güçlerin de hakimiyet altına alınabildiği takdirde taşınır mülkiyetin konusunu oluşturabileceği yönündeki eğilimin kripto varlıklar için de geçerli olması gerektiği ileri sürülmüştür.³⁴

Modern hukuk sistemleri artık maddi olmayan dijital varlıkların da eşya benzeri statüde olduklarını kabul etmeye başlamışlardır. Örneğin İngiliz ve Amerikan hukuklarında, kripto varlıkların mülkiyet hakkına konu olabileceğine dair bazı mahkeme kararlarına rastlanmaktadır.

İngiltere ve Galler Yüksek Ticaret Mahkemesi’nin AA v. Persons Unknown kararında, Bitcoin’in “mülkiyet hakkına konu olabilecek bir malvarlığı değeri” olduğu

29 R.G. 16.04.2021, S. 31456.

30 Rabia Üzümcü, Yasin Yıldırım, “Kripto Paraların Hukuki Statüleri ve Sözleşmeler İçerisindeki Yerleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.13, S.33, 2022, s.281.

31 Eylül Balıkcı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.16, S.2, 2021, s.284.

32 Ömer Çon, “Kripto Varlıkların İcra ve İflâs Kanunlarında Görünümüne Dair İsviçre Örneği”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S.51, 2022, s.252.

33 Fatih Bilgili - Fatih Cengil, “Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu”, 5 Ağustos 2019, s.20, <https://ssrn.com/abstract=3432713> (Erişim Tarihi: 11.08.2025).

34 Gençer Özdemir, “Kripto Paraların Eşya Niteliği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, S.1, 2021, s.302.

açıkça kabul edilmiştir. Mahkeme, Bitcoin'in üçüncü kişilerce tanımlanabilir ve devredilebilir nitelikte olduğunu, üzerinde bireysel hâkimiyet kurulabildiğini ve belli bir süreklilik taşıdığını vurgulamıştır. Bu değerlendirme, Bitcoin ve benzeri kripto varlıkların cismani olmayan ama taşınır mal benzeri dijital varlıklar olarak hukukî korumaya konu olabileceğini göstermektedir.³⁵ Amerikan hukukunda ise Kimmelman v. Wayne Insurance Group (2018) kararında, Internal Revenue Service (IRS) Notice 2014-21 temel alınarak, federal vergi hukuku kapsamında sanal para biriminin mülk olarak işleme alınabileceği, Bitcoin'in IRS tarafından mülk olarak kabul edildiği ve mahkemece de mülk olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.³⁶ Fakat ABD'de kripto paraların hukuki niteliği açısından eyaletler arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır. Ayrıca bu farklı nitelendirilmeler eyaletlerle sınırlı kalmayıp kurumlar arasında da tartışma haline gelmiştir. Örneğin 2018 yılında SEC tarafından kripto paralar menkul kıymetler olarak tanımlanması ve işlemlerin bu tanıma göre yapılması gerektiğini belirtmiştir. Fakat Emtia Vadeli İşlemler Ticaret Komisyonu (Commodity Futures Trading Commission- CFTC) kripto paraların altın, petrol ve kahve gibi emtia biçiminde kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁷

Kripto paraların ve dijital varlıkların statüsü tam olarak belirlenmiş değildir. Bu belirsizlik milletlerarası özel hukuk kapsamında vasıflandırma sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bir dijital varlık veya kripto para ile ilgili uyuşmazlıkta öncelikle onun hangi hukuk dalına ait mesele olduğuna dair tespit gerçekleştirilmelidir. Yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklara uygulanacak hukukun tespiti ise Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'da yer alan kanunlar ihtilafı kurallarıyla yapılmaktadır. Vasıflandırma *lex fori*'ye yani davaya bakan hâkimin hukuku esas alınarak yapılmaktadır. Buna göre Türk mahkemelerinin önüne gelen uyuşmazlıkta, mahkeme Türk maddi hukuk kurallarına göre vasıflandırma yapacaktır.³⁸

Türk mahkemesi, önüne gelen uyuşmazlıkta kripto para veya dijital varlık ilişkisini kendi hukukundaki en yakın kavrama benzeterek yorumlayabilir. Örneğin, kripto varlık alım-satımı, bir borç doğuran sözleşme ilişkisi olarak; borsada tutulan kripto varlıklar bir alacak hakkı olarak; iki kişi arasındaki kripto transferi ise belki bir bağış veya havale işlemi olarak vasıflandırılabilir. Bu ilk adım önemlidir çünkü hangi ülke hukukunun uygulanacağı ve hangi mahkemenin yetkili olacağı buna göre değerlendirilecektir.

35 Mahkeme kararının tamamı için bakınız; <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/07/AA-v-Persons-Unknown-summary-case-note-SB-amended-1.pdf> (Erişim Tarihi: 12.08.2025).

36 Mahkeme kararının tamamı için bakınız; <https://www.nobadfaith.com/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Kimmelman-v.-Wayne-Ins.-Grp..pdf> (Erişim Tarihi: 12.08.2025).

37 Gökmen Sezgin, *Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s.78.

38 Salim Serdar Yağcı, "Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.19, S.3, 2017, s.2639.

2.2. Dijital Varlık ve Kripto Para İşlemlerinde Uygulanacak Hukuk (Lex Causae)

Yabancılık unsuru taşıyan bir uyuşmazlıkta Türk mahkemeleri doğrudan Türk maddi hukukunu uygulamaz. Öncelikle MÖHUK'ta yer alan kanunlar ihtilafı kurallarına başvurarak uygulanacak hukuk tespit edilecektir (MÖHUK m.1/2). Kripto para ve dijital varlıklarla ilgili işlemler genelde özel hukuk ilişkileri meydana getirdiği için, MÖHUK'un sözleşmelere, haksız fiillere veya eşyaya ilişkin hükümleri devreye girebilecektir. Ancak kripto paraların ve dijital varlıkların kendine özgü yapısı ve özellikleri, klasik bağlama noktalarının belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

2.2.1. Sözleşmeler ve Borç İlişkileri Açısından Uygulanacak Hukuk

Kripto paraların ve dijital varlıkların alım satımı, borsa platformu kullanım şartları, cüzdan saklama hizmeti gibi ilişkiler, genel olarak sözleşme hukukuna tâbidir. Bu tür sözleşmelerde taraflar farklı ülkelerde bulunuyorsa veya yabancı bir unsur içeriyorsa, hangi ülkenin hukukunun uyuşmazlığa uygulanacağı önem arz etmektedir. Türk hukukunda sözleşmelere uygulanacak hukuk MÖHUK m.24 ile düzenlenmiştir.

MÖHUK m.24/1'e göre "Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbidir. Sözleşme hükümlerinden veya hâlin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilen hukuk seçimi de geçerlidir." İlgili madde uyarınca taraflar sözleşmelerine hangi ülke hukukunun uygulanacağını serbestçe kararlaştırabilirler. Kripto para sektöründeki birçok küresel şirket ve borsa, kullanıcı sözleşmelerine bu tip hükümler koyabilmektedir. Örneğin Binance Türkiye'nin üyelik sözleşmesinin 11. maddesinde açıkça uygulanacak hukuk olarak Türk hukukunu seçmiştir.³⁹ Benzer şekilde uluslararası platformlar da kullanım şartlarında istedikleri hukuku seçebilmektedir. Örneğin Bitfinex'in kullanıcı sözleşmesinde, sözleşmenin Britanya Virjin Adaları (British Virgin Islands) hukukuna tâbi olduğu ifade edilmiştir. Bu, sözleşmenin "Governing Law" bölümünde açıkça ifade edilmiştir.⁴⁰ Taraflar bu seçimlerini MÖHUK'un ilgili maddesine göre açık yapabileceği gibi zımni şekilde de yapabilmektedirler. İster açık ister zımni hukuk seçimi olsun bu seçim MÖHUK uyarınca geçerli olacaktır. Sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda taraflarca yapılan hukuk seçimleri, AB hukukunda Sözleşmeden Doğan Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuka İlişkin Roma I Tüzüğü (m.3) ile ABD hukukunda ise Kanunlar İhtilafı Hukukuna İlişkin II. Restatement bakımından da öncelikle kabul edilmiştir.⁴¹ Bu durumda uyuşmazlık doğrudan tarafların seçmiş oldukları hukuk uyarınca çözümlenecektir.

39 Üyelik Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız; <https://www.binance.tr/agreement>. (Erişim Tarihi:15.08.2025).

40 Tam metin için bakınız; <https://www.bitfinex.com/legal/exchange/terms/>. (Erişim Tarihi: 15.08.2025).

41 Didem Kayalı, "Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler", *TBB Dergisi*, S.162, 2022, s.266.

Eğer taraflar arasında bir hukuk seçimi bulunmuyorsa, MÖHUK m.24/4 uygulanacaktır. Buna göre;

“Tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde sözleşmeden doğan ilişkiye, o sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanır. Bu hukuk, karakteristik edim borçlusunun, sözleşmenin kuruluşu sırasındaki mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul edilir. Ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşme, bu hukuka tâbi olur.”

Hükümden anlaşılacağı üzere; sözleşme ile en sıkı ilişkili hukuk tespit ederken karakteristik edim borçlusunun mutad meskeni veya işyeri hukuku gözetilmektedir. Doktrinde kripto para alım satım sözleşmeleri bakımından karakteristik edimin kripto varlığı transfer eden tarafa ait olduğu görüşler bulunmaktadır.⁴² Dijital varlıklarda ise genellikle dijital varlığı transfer eden taraf karakteristik edimi yerine getirmiştir çünkü alıcının yaptığı ödeme daha genel bir borçtur dolayısıyla karakteristik özelliği taşımamaktadır. Yani kripto paralarda olduğu gibi dijital varlıklarda da karakteristik edim varlığı devreden tarafa aittir.⁴³

Ancak, kripto para ve dijital varlık sözleşmelerinde bazı hususlar farklılık gösterebilir. Özellikle tarafların kimliği ile yerleşim yerinin belli olmadığı, tamamen anonim veya psödonim (takma isimli) işlemlerde karakteristik edimi uygulamak mümkün olmayacaktır. Doktrinde bir görüş sözleşmenin psödonim veya anonim bir şekilde kurulmasında uygulanacak hukukun en yakın irtibatlı hukuk çerçevesinde belirlenebileceğini ileri sürmüştür.⁴⁴

Örneğin blok zincir üzerinde akıllı sözleşme yoluyla anonim cüzdanlar arasında gerçekleşen bir işlemde tarafların gerçek kimliği, ülke bilgileri bilinmiyorsa, tarafların hukuk seçimi ve karakteristik edim borçlusunun mutad meskeni tespit edilemeyecektir. Bu durumda MÖHUK m.24/4 uyarınca “sözleşme ile daha sıkı ilişkili hukuk” belirlenmeye çalışılacaktır. Mahkeme, somut olaydaki ipuçlarına bakarak en güçlü bağlantılı hukuku tayin etmelidir.⁴⁵ Psödonim kimliklerle akdedilen

42 Ekin Ömeroğlu, “Kripto Varlık Alım Satım İşlemlerine Uygulanacak Hukuk Yazılım Aracılığıyla Belirlenebilir mi?”, <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 16.08.2025).

43 Andrea Bonomi- Matthias Lehmann- Shaheez Lalani, “Introduction: The Blockchain as a Challenge to Traditional Private International Law”, *International and Comparative Business Law and Public Policy*, V.4, 2023, p.6.

44 Kayalı, “Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler”, s.268.

45 Kayalı, “Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler”, s.272.

sözleşmelerde, tarafların kimliklerinin ve dolayısıyla yerleşim yerlerinin tespiti çoğu zaman yapılamayacaktır. Bazen bu bilgiler tespit edilebilse dahi, karakteristik edimi üstlenen tarafın mutlak meskeninin hukuku ile sözleşmenin en sıkı ilişkili olduğu hukuk farklıysa, MÖHUK'un 24. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi uyarınca, sözleşmeyle daha sıkı ilişkili olan hukuk uygulanacaktır. Ancak, dijital varlık işlemleri özelinde karakteristik edim borçlusunun yerleşim yeri gibi geleneksel bağlama noktalarının belirlenmesi sınırlı olduğundan, hâkimin bu noktada “daha sıkı ilişkili hukuk” analizini yapması çoğu durumda mümkün görülmemektedir.

Bununla birlikte, “daha sıkı ilişkili hukuk”, her halükârda sözleşmeyle en güçlü maddî ve coğrafi bağa sahip hukuk olarak değerlendirilecek ve bu bağlamda uygulanacaktır. Fiziksel teslimin gerçekleştiği belirli bir yerin bulunması durumunda hâkimin işi kolaylaşır. Ancak akıllı sözleşme aracılığıyla yalnızca dijital varlıkların devrine ilişkin olarak kurulan sözleşmelerde, belirli bir devlet hukukuna yöneltecek somut bağlama noktalarının tespiti oldukça güçtür. Bu bağlamda, tamamen dijital ve sınır aşan bir nitelik arz eden bu tür sözleşmelerin, belirli bir ülke hukuku ile ne ölçüde ilişkilendirilebileceği ve bu ilişkinin sözleşmenin yapısıyla ne derece uyumlu olduğu hâlen tartışmaya açıktır.⁴⁶ Tamamen dağınık ve anonim kimliğe bürünmüş işlemde kanaatimizce *lex fori* yani mahkemenin kendi hukukunun uygulanması yerinde olacaktır.

2.3. Mülkiyet ve Kripto Varlığın Yerine İlişkin Sorunlar

Kripto paraların mülkiyeti ve bir cüzdandan diğer bir cüzdana transferi, klasik anlamda bir malvarlığının el değiştirmesine benzer. Fakat buradaki “mal” fiziksel bir yerde bulunamamaktadır. Bu sebepten dolayı eşyanın bulunduğu yer hukuku olan *lex rei sitae* kuralı uygulanamayacaktır.

Milletlerarası özel hukukta taşınır eşyaya ilişkin uyuşmazlıklarda genelde eşyanın bulunduğu ülke hukuku veya teslim anındaki yer esas alınmaktadır. Bu durumu düzenleyen MÖHUK m.21 hükmü “Taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynî haklar, işlem anında malların bulunduğu ülke hukukuna tâbidir” şeklindedir. Aynı maddenin 2.fıkrası ise “Taşınmakta olan mallar üzerindeki aynî haklara varma yeri hukuku uygulanır” düzenlemesini içermektedir.

Kripto para ve dijital varlıklar ise fiziken bir ülkede bulunmazlar çünkü bu varlıklar dağınık defter teknolojisiyle işlem gördüklerinden ağda yer alan her bir düğüm, verilerin bir kopyasını taşımaktadır.⁴⁷ Yani blok zincir ağında bulunan her katılımcı tüm işlerin ve blokların birebir benzerini kendi cihazında saklamaktadır. Bu sebeple kripto para ve dijital varlıklar geleneksel varlıklar gibi bir yerle ilişkili değildir.

Bu sorunu çözebilecek çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bunlardan bir tanesi *hak*

46 Kayalı, “Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler”, s.272.

47 Adam Hayes, “Blockchain Facts What Is It, How It Works And How It Can Be Used”, <https://www.investopedia.com/terms/b/blockchain.asp> (Erişim Tarihi: 16.08.2025).

sahibi bağlantısıdır. Bu görüş özellikle İngiliz hukukunda yer edinmiştir. Şöyle ki İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemesinin bir kararındaki şu ifadeler kripto varlıkların “yerinin” sahibinin yerleşim yeri olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüşün dikkate alındığını göstermektedir.⁴⁸

“Bu ikinci husus, bir kripto varlığın *lex situs*’unun (hukuken bulunduğu yerin), onu elinde bulunduran kişi veya şirketin yerleşim yeri (domicile) olduğu esasına dayanmaktadır. Bu analiz, Profesör Andrew Dickinson’ın Kamu Hukuku ve Özel Hukukta Kripto Para Birimleri adlı kitabının 5.108. paragrafında desteklenmektedir. Kripto varlıkların *lex situs*’una ilişkin olarak verilmiş bir yargı kararı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bunun doğru bir analiz olduğu hususunun en azından yargılanmaya değer ciddi bir mesele teşkil ettiği kanaatindeyim.”

Bir diğer görüş ise *lex cryptographia*’nın uygulanmasıdır. *Lex cryptographia* kendi kendini yürüten akıllı sözleşmeler ve merkeziyetsiz (otonom) organizasyonlar aracılığıyla uygulanan kurallardır. Bu görüş, blok zincir temelli yeni bir hukuk modelinin benimsenmesini önermektedir.⁴⁹ Fakat her ne kadar bağımsız bir hukuk kuralı yaratılmaya çalışılsa da *lex cryptographia* bir noktada diğer hukuk kurallarıyla karşı karşıya gelebilir. Örneğin blok zincir temelli yapılan akıllı sözleşmenin borçlusunun iflası halinde ilgili sözleşme emredici hukuk kuralıyla çatışabilir. Gerçek dünyada meydana gelen olay yüzünden akıllı sözleşmenin ifası gerçekleşemeyebilir. Bu tür durumlarda, taraflar arasında geçerli bir hukuk seçimi yapılmamışsa ve coğrafi bağ noktalarının tespiti mümkün değilse, uyuşmazlığın çözümünde *lex fori* (yargılamayı yapan mahkemenin hukuku) ilkesine başvurulmasının en uygulanabilir yöntem olduğu savunulmaktadır.⁵⁰

Kanaatimizce bu tip durumlarda *lex cryptographia*’nın uygulanması yerinde olacaktır. Fakat *lex cryptographia*’nın belirli bir bağımsızlığa sahip olması gerektiğine katılmakla beraber, devlet otoritesinden tamamen kopuk bir nitelikte olmaması gerektiğini düşünmekteyiz. *Lex cryptographia*’nın uygulanması tarafların dijital kimlikler vasıtasıyla yaptıkları işlemlerde kripto paralar ve diğer dijital varlıklar bakımından hem pratik hem de teknik açıdan daha uygun çözüm sağlayabilir. Bununla birlikte devlet otoritesinden tamamen bağımsız hukuk kurallarının oluşturulması

48 Ion Science Ltd v Persons Unknown [2020] EWHC (Comm), [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Link/Document/Blob/I5438c9dc7c3911ebbea4f0dc9fb69570.pdf?targetType=PLCmultimedia&originationContext=document&transitionType=DocumentImage&uniqueId=6c203383-61f2-4683-9174_b5d40a1973f1&ppcid=9d867a54528a4e72a27d2fb2291d692e&contextData=\(sc.Default\)&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Link/Document/Blob/I5438c9dc7c3911ebbea4f0dc9fb69570.pdf?targetType=PLCmultimedia&originationContext=document&transitionType=DocumentImage&uniqueId=6c203383-61f2-4683-9174_b5d40a1973f1&ppcid=9d867a54528a4e72a27d2fb2291d692e&contextData=(sc.Default)&comp=pluk). (Erişim Tarihi: 18.08.2025).

49 Aaron Wright- Primavera De Filippi “*Decentralized Blockchain Technology And The Rise Of Lex Cryptographia*” 2015, p.4, 10 Mart 2015, <https://ssrn.com/abstract=2580664> (Erişim Tarihi: 18.08.2025).

50 Kayalı, “*Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler*”, s.271.

yönündeki görüş kamu düzeni ve hukuk devleti ilkeleri ile çatışabilir. Çünkü her ne kadar kripto para ve dijital varlıkların fiziki varlığı bulunmasa da mülkiyet, borç, teminat, iflas ve miras gibi hukuk kurumlarıyla iç içedir. Bu nedenle bu varlıklar pozitif hukukla da etkileşim halindedir. Örneğin bir kişinin dijital cüzdanında bulunan kripto varlıkların miras yoluyla intikalinde miras hukuku hükümleri devreye girecektir. Bu noktada *lex cryptographia* ile ulusal hukuk düzenleri arasında tam bağımsızlık değil, tam tersine dengeli bir etkileşim kurulmalıdır. Dijital varlıklarla ilgili işlemlerde karma bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği kanaatindeyiz. *Lex cryptographia*, özellikle teknik alanlarda ve tarafların açık rızasına dayanan işlemlerde tamamlayıcı bir özel hukuk kural sistemi olarak kabul edilmelidir. Ancak, iflas, dolandırıcılık, tüketicinin korunması ve kamu düzenine ilişkin konularda devletin pozitif hukuk kurallarının üstünlüğü muhafaza edilmelidir.

2.4. Milletlerarası Yetki Sorunları

Kripto paralar ve dijital varlıklarla ilgili uyuşmazlıklarda hangi ülkenin mahkemelerinin yargı yetkisine sahip olacağı da tartışmalı meselelerden biridir.

Özellikle uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kripto borsaları, farklı ülkelerden kullanıcılar ve dağıtık temelli işlemlere bakıldığında, hangi mahkemenin davaya bakabileceği hususu karmaşık hale gelebilmektedir. Milletlerarası usul hukukunda genelde davalının ikametgâhı, sözleşmenin ifa yeri veya haksız fiilin gerçekleştiği yer gibi bağlar yetkili mahkemeyi belirlemektedir. Örneğin; Alman Medeni Usul Kanunu'na göre, genel yetki, davalının yerleşim yeridir (ZPO m. 12). Sözleşmenin ifa yeri mahkemesi (ZPO m. 29) ve haksız fiilin işlendiği yer mahkemesi de yetkili mahkemelerdir (ZPO m. 32). *Yetki kurallarının çifte fonksiyonu* şeklinde ifade edilen ilkeye göre söz konusu kurallar aynı zamanda Alman mahkemelerinin milletlerarası yetkisini de belirler. Başka bir deyişle, Alman Medeni Usul Kanunu'na göre bir Alman mahkemesi uyuşmazlığa bakmaya yetkili ise bu aynı zamanda Alman mahkemelerinin diğer devlet mahkemeleri karşısında milletlerarası yetkili olduğunu da gösterir. Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesinin bu görüşü Alman Federal Yüksek Mahkemesi tarafından devam ettirilmiş ve Alman doktrini tarafından da kabul görmüştür.⁵¹

Türk hukukunda ise milletlerarası usul hukukuna ilişkin temel düzenlemeler MÖHUK ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiştir. MÖHUK m.40 uyarınca Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, Alman hukukundakine benzer şekilde, iç hukuktaki yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenmektedir. İç hukuk kuralları ise HMK'da düzenlenmiştir. Buna göre genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m. 6). Sözleşmeden doğan davalar, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir (HMK m. 10). Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın

51 Bkz. Patzina/Windau, Münchener Kommentar zur ZPO, 7. Bası, Münih 2025, m. 12, kn. 46; Heinrich, Musielak/Voit, ZPO, 22. Bası, Münih 2025, m. 12, kn. 17.

meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir (HMK m. 16).

Tüketicinin taraf olduğu sözleşmelerdeki yetki meselesinde HMK m.17 dikkate alınmalıdır. Şöyle ki genel olarak taraflar uyuşmazlığın hangi mahkemede çözüleceğine ilişkin yetki sözleşmesi yapabilmektedirler; fakat HMK m.17 uyarınca bu imkân yalnızca tacirler ve kamu tüzel kişileri arasında geçerli hale gelebilmektedir. Dolayısıyla tüketicinin taraf olduğu işlemlerde yetki sözleşmesi yapılamayacaktır.

Tüketici davalarına bakmak üzere, genel yetkili olan davalının yerleşim yeri mahkemesinin yanında TKHK m.73/5 uyarınca tüketiciyi korumak adına tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesi de yetkili kılınmıştır.

2.4.1. Sözleşmeden Doğan Uyuşmazlıklar

Blok zincir temelli varlıklar dağıtık defter teknolojisi ile dünyanın her yanına yayıldığından ve kripto para işlemlerinde taraflar çoğunlukla anonim olduklarından dolayı coğrafi temellere dayanan bir hukuk kuralının uygulanması mümkün olmayabilir. Bu sebeple bu tip durumlarda hangi ülke mahkemesinin yetkili olacağının tespiti belirsiz hale gelmektedir.⁵²

Taraflar arasında yetki sözleşmesi varsa MÖHUK m.47 gündeme gelecektir. Şöyle ki tarafların uyuşmazlık durumunda başvuracakları mahkemeyi belirlemelerini HMK yetki sözleşmesi (HMK m. 17, 18); MÖHUK ise yetki anlaşması olarak nitelendirmektedir (MÖHUK m. 47). Özellikle uluslararası ticari sözleşmelerde hukuk seçimi ve yetki klorları geçerli olarak kararlaştırılabilmektedir.⁵³ Örneğin Türkiye’de faaliyet gösteren Paribu kripto platformunun kullanıcı sözleşmesinin 12/1 maddesinde, uyuşmazlıkların çözümünde İstanbul mahkemelerinin yetkili olduğu düzenlenmiştir.⁵⁴

Taraflar tüzel kişi ya da tacir ise ve sözleşme müzakerelerinde eşit konumdaysalar, mahkemeler bu tip seçimlere genellikle saygı duyup, dikkate alır. Ancak taraflardan biri tüketici konumundaysa, hem Avrupa Birliği hukukunda hem de Türk hukukunda, tüketicinin korunması maksadıyla, tüketici aleyhine konulmuş

52 Sophia Hurst, “Decrypting Conflict Of Laws”, *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*, 2023, p.158.

53 Avrupa Hukuk Enstitüsü Raporu, “Blokzinciri Teknolojisi, Akıllı Sözleşmeler ve Tüketicinin Korunması Hakkında ELI İlkeleri”, İlke 4, s.15, https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Blokzinciri_Teknolojisi_Akili_Sozlesmeler_ve_Tuketicinin_Korunmasi_Hakkinda_ELIIlkeleri_-_Avrupa_Hukuk_Enstitusu_Raporu_-_NesliSenOzelHukukUzeri.pdf (Erişim Tarihi:20.08.2025).

54 Paribu Kullanım Şartları ve Üyelik Sözleşmesi’nin tam metni için bakınız; <https://destek.paribu.com/hc/tr/articles/115001575125-Kullan%C4%B1m-%C5%9Eartlar%C4%B1-ve-%C3%9CyelikS%C3%B6zleşmesi#:~:text=%C4%B0stanbul%20,M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BCklerinin%20m%C3%BCnhas%C4%B1r%20yarg%C4%B1%20yetkisinde%20olacak%C4%B1r> (Erişim Tarihi:20.08.2025).

hükümler çoğu zaman geçersiz sayılabilmektedir. Örneğin AB’de Brüksel Ibis Tüzüğü⁵⁵ uyarınca tüketici, davayı kendi yerleşim yeri mahkemesinde açma hakkından feragat etmeye zorlanamaz. Ayrıca Avrupa Hukuk Enstitüsü (ELI) ilkelerine göre de, eğer bir tüketici sözleşmesindeki hukuk seçimi veya yetki seçimi, tüketicinin normalde sahip olacağı hakları elinden alıyorsa veya kendi mutad meskeni veya yerleşim yeri mahkemesinde dava açmasını engelliyorsa, bu kloz geçersiz kabul edilecektir.⁵⁶

Türk hukukunda da MÖHUK m.26 ile tüketici korunmaya çalışılmıştır. İlgili hüküm, özellikle milletlerarası nitelikteki tüketici sözleşmelerinde, tüketicinin zayıf konumunu gözeterek, hukuk seçimi ve mahkemenin yetkisi konusunda tüketici lehine sınırlamalar getirmektedir. Nitekim yapılan bir çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren on kripto para borsasının kullanım şartları incelenmiş ve bu platformların bazılarının kullanıcı sözleşmelerine tek taraflı tahkim şartı koyduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada şu ifadelere yer verilmiştir:

“Türkiye’de bazı merkezi kripto borsaları, kullanıcı sözleşmelerine tahkim şartı eklemeyi tercih etmiş ve uyuşmazlıkların çözümünde İstanbul Tahkim Merkezi’ni belirlemiştir. [...] Her ne kadar tahkim yaygın bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olsa da, burada tüketicilere herhangi bir seçim hakkı tanınmadığını ve ayrıca tahkimin potansiyel olarak oldukça masraflı olabileceğini gözlemliyoruz. Kullanıcılar şartları kabul ettiklerinde, aynı zamanda uyuşmazlıkların çözüm yöntemini de kabul etmiş olmaktadır.”⁵⁷

Bu tespitler, sözleşme serbestisinin sınırını aşan, tüketiciye hukuk veya yargı yeri seçimi imkânı tanımayan uygulamaların, hem MÖHUK m.26 hem de haksız şartların genel tüketici hukuku ilkeleri (örneğin zayıf tarafın korunması) açısından tartışmalı olduğunu gösterebilmektedir.

Taraflar arasında yetki sözleşmesi olmadığı durumlarda, MÖHUK m.40’a göre Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları, yani kural olarak HMK düzenlemeleri tayin eder.

Ayrıca MÖHUK m.45’e göre yine aynı kanunun 26.maddesinde tanımlanmakta olan tüketici sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda, tüketicinin seçimine göre

55 European Parliament & Council of the European Union Regulation, “*Jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)*”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215&qid=1764871567166> (Erişim Tarihi: 20.08.2025).

56 Avrupa Hukuk Enstitüsü Raporu, “*Blokzincir Teknolojisi, Akıllı Sözleşmeler ve Tüketicinin Korunması Hakkında ELI İlkeleri*”, İlke 16, s.19.

57 Rebecca Parry- Hakan Şahin, “Cryptoassets, expectation gaps and consumer protection: the case of Turkey”, *ELSP Publishing*, p.12, <https://pdf.elspublishing.com/paper/journal/open/LETE/2025/let20240011.pdf#:~:text=match%20at%20L927%20agreements%20,also%20arbitration%20is%20potentially%20very>. (Erişim Tarihi: 21.08.2025).

yetki belirlenebilmektedir. Şöyle ki MÖHUK m.45 uyarınca tüketici, kendi yerleşim yerini, mutad meskenini veya karşı tarafın iş yerini, yerleşim yerini ya da mutad meskeninin bulunduğu Türk mahkemesini yetkili olarak seçebilir. Yine ilgili madde uyarınca tüketiciye karşı açılacak davalarda ise, tüketicinin Türkiye’deki mutad meskeni mahkemesi yetkilidir.

Ayrıca MÖHUK m.47/2 fıkrası, yetki anlaşmasında karşı tarafa kıyasla daha zayıf durumda olanın korunması bakımından dikkat çekmektedir. MÖHUK m.47/2 tarafından korunan taraflardan biri de tüketicilerdir. Buna göre MÖHUK m.45 uyarınca belirlenen mahkemenin yetkisi, yetki anlaşması ile bertaraf edilemeyecektir.

Tüketici sözleşmelerinde bir diğer dikkat çekici nokta ise tahkim şartının haksız şart sayılıp sayılmaması meselesidir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 5. maddesinde haksız şart “Tüketicisiyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme” olarak tanımlanmıştır. Buradaki haksız şart tespiti, tüketici sözleşmesinin içerik denetimi esnasında, objektif iyi niyet kuralına aykırı biçimde, tüketicinin durumunu ağırlaştırdığının saptanmasıdır.⁵⁸

TKHK’nın 1.maddesindeki

“Bu Kanunun amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir.” ifadesinden tüketici hukukunda kamu düzeninin etkisinin olduğunu anlayabilmekteyiz.

Tüketici uyuşmazlıkları taraf iradesinin üstünde, kamu düzenine ilişkin bir özelliğe sahip olduğundan HMK m.408 kapsamında tahkime elverişli sayılmamaktadır. Ayrıca bu özellik dolayısıyla tüketicinin taraf olduğu veya tüketici işlemi kabul edilenler hakkında ihtiyari tahkim yoluna başvurulamaz.⁵⁹

Tüketicinin taraf olduğu tahkim sözleşmelerinde HMK m.17’deki gibi bir sınırlama bulunmamasına rağmen kanunun zayıf tarafta bulunan tüketiciyi koruma amacı göz önüne alındığında HMK m.17’deki sınırlamanın tüketicilerin taraf olduğu tahkim sözleşmelerine de uygulanması ve tüketicilerin taraf olduğu sözleşmelerde yer alan tahkim şartının tüketiciye karşı ileri sürülebilmesi gerekir.⁶⁰

58 Gökberk Özsoker, “Tüketici Sözleşmelerinde Usule İlişkin Haksız Şartlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.73, S.1, 2024, s.262.

59 Kayalı, “*Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler*”, s.271.

60 Ali Cem Budak-Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2024, 8.Bası, § 23,

Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik hükümlerinde, tahkim şartı haksız şart olarak kabul edilmiştir. Şöyle ki

“Tüketicinin özellikle, hukuki düzenlemelerde öngörülmemiş bir hakeme müracaatını öngörmek, gösterebileceği delilleri ölçüsüz derecede sınırlandırmak veya mevcut hukuki düzen uyarınca diğer tarafta olan ispat külfetini tüketiciye yüklemek suretiyle tüketicinin mahkemeye gitme veya başka başvuru yollarını kullanma imkânını ortadan kaldıran veya sınırlandıran şartlar”

ifadesinde de görüleceği gibi tüketicinin taraf olduğu sözleşmenin, önceden müzakere gerçekleştirilmeyen hükümlerinde tahkim şartı yer alıyorsa, dürüstlük kuralına aykırı şekilde tüketicinin durumunu etkilemesine bakılmaksızın, tahkim şartı haksız şart olarak değerlendirilecek ve tahkim anlaşmasının hükümsüz hale gelmesi söz konusu olacaktır. Uyuşmazlık çıktıktan sonra ise taraflar tahkime başvurabilecektir. AB 93/13 yönergesi, tüketicinin mahkemeye başvurusunu kısıtlayan şartları haksız şart olarak kabul etmiştir. Ayrıca AB Komisyonu’nun tüketici uyuşmazlıklarıyla ilgili yaklaşımı, tüketicinin ancak uyuşmazlığın ortaya çıkmasından sonra ve tüketicinin tüm koşulları bilerek, kendi iradesiyle mahkeme haricinde uyuşmazlığın çözümünü kabul etmesi durumunda, tüketicinin mahkemeye gitmesinin sınırlandırılabilceği yönündedir.⁶¹

Tüketicinin taraf olduğu sözleşmelerdeki tahkim şartının haksız şart olarak değerlendirilmesinde, Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik hükümlerindeki gibi tahkim şartını örnek olarak haksız şart olarak sayması tek başına belirleyici bir unsur değildir. Somut olayın özellikleri çerçevesinde, dürüstlük kuralına aykırı şekilde tüketicinin durumunu ağırlaştırıp ağırlaştırmadığı ve taraflarca müzakere edilip edilmediği hususlarına bakılarak haksız şart değerlendirilmesi yapılmalıdır.⁶² Yargıtayın da haksız şart değerlendirmesinde paralel ölçütlerden yararlandığı görülmektedir.⁶³

Milletlerarası uyuşmazlık söz konusu olduğunda tahkim anlaşmasına uygulanacak hukuk MÖHUK m. 62’ye göre belirlenecektir. Ancak tüketici sözleşmelerindeki tahkim şartının haksız şart olarak değerlendirilip değerlendirilmemesinde, tüketicinin korunması kamu düzenine ilişkin bir mesele olduğundan TKHK m.5 uygulama alanı bulabilecektir.

2.4.2. Haksız Fiil

Milletlerarası özel hukukta haksız fiillerde yetki, genellikle iki ana bağlama noktasına göre belirlenir. Bunlar; fiilin işlendiği yer ve zararın meydana geldiği yerdir. Örneğin AB içinde Brüksel Ibis Tüzüğü m.7/2 zararın meydana geldiği veya meydana

kn. 14.

61 Özsoker, “Tüketici Sözleşmelerinde Usule İlişkin Haksız Şartlar”, s.277-278.

62 Kayalı, “Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler”, s.278.

63 Örneğin 13. HD E. 2006/7789 K. 2006/12275 T. 25.09.2006.

gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemelerinin yetkili olduğunu öngörmektedir. Kripto bağlamında bu ayrım ilginç sonuçlar yaratabilecektir. Şöyle ki bir dolandırıcı fiziksel olarak İtalya’da bulunurken, internet üzerinden Almanya’daki bir kişiyi dolandırmışsa, fiil İtalya’dan gerçekleşmiş, zarar Almanya’da ortaya çıkmıştır. İlgili tüzük uyarınca mağdur, ister İtalya’da isterse de Almanya’da dava açabilecektir.

Uygulamada genelde zararın olduğu yer yorumlanırken, mağdurun malvarlığının etkilendiği yer esas alınmaktadır. Kripto paralar açısından mağdurun bulunduğu yer, zararın ortaya çıktığı yer sayılabilir. Yukarıda “*Mülkiyet ve Kripto Varlığın Yerine İlişkin Sorunlar*” başlığında da bahsettiğimiz üzere Ion Science davasında, şirket İngiliz olduğu için zararın İngiltere’de gerçekleştiği kabul edilmişti. Yine 2019 tarihli AA v. Persons Unknown davasında “... Çünkü bunlar, zararın yetki alanı içinde meydana geldiği bir haksız fiil davası niteliğindedir. Zira AA, Bitcoin’leri İngiltere’de bulunan bir banka hesabı üzerinden satın almıştır ve İngiltere’de kayıtlı bir şirkettir.” şeklinde ifade edilerek zararın İngiltere’de gerçekleştiği gerekçesiyle İngiliz mahkemesini yetkili bulmuştur.⁶⁴ Yani haksız fiildeki yetki meselesindeki tutum “zarar burada hissedildi, o halde bu ülke mahkemesi yetkilidir” şeklinde ifade edilebilir.

ABD mahkemelerinin yargı yetkisi, “*personal jurisdiction*” doktrini çerçevesinde şekillenmiştir. Bu sistemde, mahkemenin bir kişiye ya da kuruma karşı dava açabilmesi için, o kişinin dava açılan eyaletle “*minimum contacts*” kurmuş olması gerekmektedir. Bu standart, ilk kez International Shoe Co. v. Washington, 326 U.S. 310 (1945) davasında ortaya çıkmıştır. Buna göre, bir kişi veya şirket, belirli bir eyalette makul ve öngörülebilir bir şekilde yargılanmayı bekleyebilecek durumda olmalıdır.⁶⁵ Örneğin siber dolandırıcı, ABD’deki bir yatırımcıyı kripto parasını alarak dolandırdıysa, dolandırıcı ABD’de fiziken bulunmasa dahi, bu ABD piyasasına yönelik bir eylem olarak görüldüğü için bazı mahkemeler yetkili olduklarını iddia edebilmektedir. Buna örnek 2021’de New York Güney Bölgesi Federal Mahkemesi’nde görülen LCX AG v. John Does davasıdır.⁶⁶ New York Eyalet Mahkemesi bu davadaki kişisel yargı yetkisini şu şekilde gerekçelendirmiştir:

“Mahkeme, davalılar üzerinde kişisel yargı yetkisine CPLR § 302(a)(1) ve CPLR § 302(a)(3) uyarınca sahiptir; zira New York ile burada ileri sürülen taleplere dayanak oluşturan faaliyetler arasında yeterli düzeyde bir bağlantı (nexus) bulunmaktadır.

64 Judiciary of England and Wales. (2022, July). AA v Persons Unknown: Summary case note [2019 EWHC 3556 (Comm)], <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/07/AA-v-Persons-Unknown-summary-case-note-SB-amended-1.pdf>. (Erişim Tarihi: 24.08.2025).

65 Von Wooding, “*International Shoe v. Washington: Defining Modern Personal Jurisdiction*”, <https://blog.counselstack.com/international-shoe-v-washington-defining-modern-personal-jurisdiction/>. (Erişim Tarihi: 24.08.2025).

66 Kararın tam metni için bakınız; <https://law.justia.com/cases/new-york/other-courts/2022/2022-ny-slip-op-33961-u.html>. (Erişim Tarihi: 25.08.2025).

Özellikle, çalınan varlıkların bir kısmının, New York merkezli bir kripto para borsası olan Gemini Trust Company, LLC nezdindeki hesaplara ve New York'ta güçlü bir varlığı bulunan Circle Internet Financial, LLC tarafından ihraç edilen USDC'ye yönlendirildiği tespit edilmiştir.”

Mahkemenin yargı yetkisini neye dayandığı ise şu şekilde açıklanmıştır: “Davalıların kimlikleri henüz bilinmemektedir (John Does), ancak eylemlerinin bu yargı çevresinde etkiler doğurmuş olması, ‘etki testi’ (effects test) ve minimum temas (minimum contacts) doktrini çerçevesinde kişisel yargı yetkisinin uygulanmasını haklı kılacak niteliktedir.” Görüldüğü üzere ABD yargısı, haksız fiil kendi yargı çevresinde kayda değer bir temas gerçekleştirmişse kişisel yargı yetkisini tesis edebilmektedir.

Türk hukukunda haksız fiillerde yetki HMK m.16'da “Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla bir kripto veya dijital varlık dolandırıcılığı söz konusu olduğunda, fiilin internet üzerinden işlenmiş olması karmaşık bir durum yaratıyor gibi gözükse de eğer dolandırıcı Türkiye’de faaliyet göstermişse, Türkiye’de işlendiği ileri sürülebilmektedir. Kanaatimizce mağdurlar zaten genelde kendi ülkelerinde dava açacakları için Türkiye zarar yeri olarak belirlenip, Türk mahkemeleri yetkili mahkeme olabilir. HMK m.16 göz önüne alındığında dolandırıcılık eylemi doğrudan Türkiye’de olmasa bile, mağdurun Türkiye’de yaşaması, zararın etkisinin Türkiye’de hissedilmesi ve kripto varlıkların Türkiye’de tutuluyor olması, zararın Türkiye’de gerçekleştiğini ve bunun sonucu olarak da Türk mahkemelerinin MÖHUK m.40 ve HMK m. 16 uyarınca yetkisini doğurabilecektir.

Haksız fiil sistem hatasından veya borsanın kendi ihmaliinden doğan bir zarar oluşturmuşsa bu durumda sorumlu taraf borsa olacaktır. Bu durumda borsanın yerleşik olduğu ülke mahkemesi yetkili olabilecektir. Hindistan merkezli ancak hukuki ve finansal merkezi Singapur’da kayıtlı olan kripto para borsası WazirX’in davası bu duruma örnek verilebilir. WazirX, Temmuz 2024’te yaklaşık 235 milyon dolar değerinde kripto varlığın çalındığı bir siber saldırıya uğramıştır. Bu olay sonucu, borsa faaliyetlerini durdurmuştur. Kullanıcılar zararlarının tazmini için hukuki süreç başlatmıştır. Bu hukuki sürece ise, şirketin kayıtlı olduğu ülke olan Singapur Yüksek Mahkemesi bakmıştır.

Kanaatimizce, Türkiye’de faaliyet gösteren bazı kripto borsalarının da arkasında yurt dışında kayıtlı tüzel kişilikler bulunduğu ve bu kripto borsalarından bir kullanıcı zarara uğradığında Türk mahkemelerinin yetkisi, zararın Türkiye’de gerçekleşip gerçekleşmediğine, kullanıcının yerleşim yerine ve kullanıcı sözleşmesinde yer alan yetki şartlarına göre değerlendirilebilir. Öyle ki MÖHUK

kapsamında, sözleşmeden veya haksız fiilden doğan uyuşmazlıklarda yetki, taraflar arasında yapılmış bir yetki sözleşmesi yoksa HMK'daki genel yetki kurallarına göre belirlenmektedir. Eğer Türk kullanıcının zarar gördüğü fiil Türkiye'de etkisini doğurmuşsa ya da kripto borsası Türkiye'de faaliyette bulunuyorsa, Türk mahkemeleri kendilerini yetkili kabul edebilir. Özellikle zararın Türkiye'deki bir banka hesabı ya da kripto cüzdanı üzerinden doğması gibi durumlar Türk yargısının yetki iddiasını güçlendirebilir.

SONUÇ

Kripto paralar ve dijital varlıklar, teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve kısa sürede küresel ölçekte geniş kullanım alanı bulmuş yeni nesil malvarlığı unsurlarıdır. Bu varlıkların teknik, ekonomik ve sosyal yönleri kadar hukuki boyutları da giderek önem kazanmaktadır. Özellikle sınır aşan işlemlerin ve anonim-psödonim katılımcıların yaygınlığı, bu varlıkların milletlerarası özel hukuk açısından kapsamlı biçimde değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

Çalışmada görüldüğü üzere, kripto para ve dijital varlıklara ilişkin hukuki ilişkiler, hem uygulanacak hukuk (lex causae) hem de yetkili yargı mercileri bakımından klasik milletlerarası özel hukuk kurallarını zorlayan çeşitli sorunları gündeme getirmektedir. Bu varlıkların geleneksel eşya, alacak veya para kavramlarıyla birebir örtüşmemesi, hukukî statü ve vasıflandırma noktasında karmaşık sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle kripto varlıkların sui generis dijital malvarlığı değeri olarak kabul edilmesi yönünde gelişen eğilim, yeni bir eşya yaklaşımını beraberinde getirmektedir.

Uygulanacak hukukun tespitinde MÖHUK m.24 çerçevesinde taraf iradesinin önceliği kabul edilmekle birlikte, anonim/psödonim işlemlerde karakteristik edim borçlusunun tespiti ve daha sıkı ilişkili hukukun belirlenmesi çoğu durumda mümkün olamamaktadır. Bu nedenle hâkim, somut olayın özelliklerine göre lex fori ilkesine başvurmak zorunda kalabilmektedir. Aynı şekilde, kripto varlıkların mülkiyetine ilişkin uyuşmazlıklarda, fiziksel bir yerle ilişkili olmayan bu dijital unsurlar için lex rei sitae bağlama noktasının uygulanabilirliği de tartışmalıdır. Çeşitli hukuk sistemlerinde “hak sahibi bağlantısı” veya “kontrolün sağlandığı yer” gibi alternatif çözümler gündeme getirilmiştir.

Milletlerarası yetki meselesinde ise sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda tarafların yaptığı yetki sözleşmelerinin geçerliliği önem arz etmektedir. Ancak özellikle tüketicilerin taraf olduğu işlemlerde, tek taraflı yetki ve tahkim şartları tartışmalı olup, bu noktada MÖHUK m.26 ve m.45 ile getirilen koruma mekanizmasının etkili biçimde uygulanması gerekmektedir. Haksız fiillerde ise zarar yerinin belirlenmesi, somut olayın özelliklerine göre yapılmakta; mağdurun yerleşim yeri, malvarlığının bulunduğu yer veya zararın etkisinin hissedildiği ülke mahkemeleri yetki iddiasında bulunabilmektedir.

Sonuç olarak, kripto paralar ve dijital varlıklar, mevcut milletlerarası özel hukuk kurallarının yeniden yorumlanması ve belki de belirli alanlarda yeni kuralların getirilmesini gerektirmektedir. Hukukun teknolojik gelişmelere cevap verebilmesi adına ulusal ve uluslararası düzeyde kanun koyucuların, mahkemelerin ve doktrinin iř birliğiyle kapsamlı ve dengeli bir düzenleme yapılması elzemdir. Kripto ve dijital varlıklara ilişkin uyumsuzlıklarda hem teknik gerçekliklerle uyumlu hem de hukuk devleti ilkelerini gözeten mler üretmek, milletlerarası özel hukukun yeni sınavlarından biri olacaktır.

KAYNAKÇA

Ancel, Bertrand - Lequette, Yves, *Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé*, 4. Baskı, Paris, Dalloz, 2001.

Avrupa Hukuk Enstitüsü Raporu, “Blokzinciri Teknolojisi, Akıllı Sözleşmeler ve Tüketicinin Korunması Hakkında ELI İlkeleri”, https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Blokzinciri_Teknolojisi_Akilli_Sozlesmeler_ve_Tuketicinin_Korunmasi_Hakkinda_ELI_Ilkeleri_-_Avrupa_Hukuk_Enstitu_su_Raporu_-_Nesli_S_en_O_zc_elik_O_zer.pdf (Erişim Tarihi: 20.08.2025).

Balıkçı, Eylül, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.16, S.2, 2021, s. 273 – 312.

Bilgili, Fatih - Cengil, Muhammed Fatih, “Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu”, 5 Ağustos 2019, <https://ssrn.com/abstract=3432713> (Erişim Tarihi: 11.08.2025).

Bonomi, Andrea - Lehmann, Matthias- Lalani, Shaheez, “Introduction: The Blockchain as a Challenge to Traditional Private International Law”, *International and Comparative Business Law and Public Policy*, V.4, 2023, p. 1-9.

Budak, Ali Cem - Karaaslan, Varol, *Medeni Usul Hukuku*, 8. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2024.

Coffee, John C. Jr., “Enhancing Investor Protection and the Regulation of Securities Markets”, *Columbia Law and Economics Working Paper*, Paper No. 348, 2009, https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/1576/ (Erişim Tarihi: 05.08.2025).

Çon, Ömer, “Kripto Varlıkların İcra ve İflâs Kanunlarında Görünümüne Dair İsviçre Örneği”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S.51, 2022, s. 229 – 258.

Digital Asset Management Market (2024-2030), <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/digital-asset-management-market> (Erişim Tarihi: 09.08.2025).

Digital Currency Ownership Data, https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data?utm_ (Erişim Tarihi: 07.08.2025).

Elliott, Douglas J.- de Lima, Larissa, “Crypto-Assets: Their Future And Regulation” 2018, https://www.atlantafed.org/-/media/documents/news/conferences/2018/1018-financial-stability-implications-of-new-technology/papers/elliott_crypto-assets.pdf (Erişim Tarihi: 12.07.2025).

European Central Bank, “Virtual Currency Schemes”, October 2012, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf?utm_ (Erişim Tarihi: 14.07.2025).

European Parliament & Council of the European Union, “Jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)”, <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:351:0001:0032:en:PDF> (Erişim Tarihi: 20.08.2025).

European Union, “Markets in Crypto-assets”, *Official Journal of the European Union*, L150/40, <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32023R1114> (Erişim Tarihi:05.07.2025).

Hayes, Adam, “Blockchain Facts What Is It, How It Works And How It Can Be Used”, <https://www.investopedia.com/terms/b/blockchain.asp>, Erişim Tarihi: 16.08.2025.

Hurst, Sophia, “Decrypting Conflict Of Laws” *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*, 2023, p.158-161.

Judiciary of England and Wales. (2022, July). AA v Persons Unknown: Summary case note [2019 EWHC 3556 (Comm)], <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/07/AA-v-Persons-Unknown-summary-case-note-SB-amended-1.pdf>(Erişim Tarihi:24.08.2025).

Kayalı, Didem, “Uluslararası Özel Hukuk Perspektifinden Akıllı Sözleşmeler”, *TBB Dergisi*, S.162, 2022, s.252-284.

Koyuncu, H., “Kriptoloji Tarihi”, *Aselsan*, S.81, 2023, s.4-7.

MiCA Tüzüğü, 2023.

Musielak/Voit, *Zivilprozessordnung*, 22. Bası, Münih 2025.

Ömeroğlu, Ekin, “Kripto Varlık Alım Satım İşlemlerine Uygulanacak Hukuk Yazılım Aracılığıyla Belirlenebilir mi?” <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 16.08.2025).

Özdemir Genç, “Kripto Paraların Eşya Niteliği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, S.1, 2021, s.289 – 306.

Özsöker, Gökberk, “Tüketici Sözleşmelerinde Usule İlişkin Haksız Şartlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.73, S.1, 2024, s.251-308.

Parry, Rebecca - Şahin, Hakan, “Cryptoassets, expectation gaps and consumer protection: the case of Turkey”, ELSP Publishing. <https://pdf.elspublishing.com/paper/journal/open/LETE/2025/let20240011.pdf#:~:text=match%20at%20L927%20agreements%20,also%20arbitration%20is%20potentially%20very> (Erişim Tarihi: 21.08.2025).

Patzina/Windau, *Münchener Kommentar zur ZPO*, (Ed. Rauscher/Krüger), 7. Bası, Münih 2025.

Sarı Özgün, Hilal, “Kripto Para Kavramına Farklı Bakışlar ve İncelemeler”, *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 6, S.1, 2024, s.1-19.

Sezgin, Gökmen, “Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar”, *Adalet Yayınevi*, Ankara 2023.

Şafak, Emre - Arslan, Çağlar - Gözütok, Mesut - Köprülü, Tacettin, “Dağıtık Defter Teknolojileri ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme”, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Özel Sayı 29, 2021, s.36-45.

UNIDROIT Principles on Digital Assets and Private Law 2(2), 2023.

Uzar Schüller Gökçe, “Turkey: Current Regulations on Cryptocurrencies under Turkish Law” <https://www.gvw.com/en/news/blog/detail/turkey-current-regulations-on-cryptocurrencies-under-turkishlaw#:~:text=of%20the%20regulation%20states%20that,The%20Regulation%20prohibits%20the%20following> (Erişim Tarihi: 10.08.2025).

Ünal, Gökhan- Uluyol, Çelebi, “Blok Zinciri Teknolojisi”, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, C.13, S. 2, 2020, s.167-175.

Üzümcü, Rabia - Yıldırım, Yasin, “Kripto Paraların Hukuki Statüleri ve Sözleşmeler İçerisindeki Yerleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.13, S.33, 2022, s.271-291.

“Van Der” Linden, Tina.- Shirazi, Tina, “Markets in crypto-assets regulation: Does it provide legal certainty and increase adoption of crypto-assets?” *Financial Innovation*, V.9, I.22, 2023, p.1-30.

Walker Michael D., “The New Uniform Digital Assets Law: Estate Planning And Administration In The Information Ages”, *Real Property, Trust and Estate Law Journal*, V.52, 2017, p.51-78.

Wooding Von, “International Shoe v. Washington: Defining Modern Personal Jurisdiction”, <https://blog.counselstack.com/international-shoe-v-washington-defining-modern-personal-jurisdiction/> (Erişim Tarihi: 24.08.2025).

Wright, Aaron - De Filippi Primavera, “Decentralized Blockchain Technology And The Rise Of Lex Cryptographia”, 2015, p.1-58 10 Mart 2015, <https://ssrn.com/abstract=2580664> (Erişim Tarihi: 18.08.2025).

Yağcı, Salim Serdar, “Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.19, S.3, 2017, s.2633-2646.